

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 276/2020-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. júla 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Martina Vernarského (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Petra Straku predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť Slovenskej republiky, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 34/2018 z 30. júla 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť Slovenskej republiky, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého postupu a rozhodnutia a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. októbra 2019 doručená ústavná sťažnosť Slovenskej republiky, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 34/2018 z 30. júla 2019.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že [REDAKOVANÉ] v postavení žalobcu (ďalej len „žalobca“) sa v konaní vedenom na Okresnom súde Ružomberok (ďalej len „okresný súd“) žalobou z 9. apríla 2009 domáhal voči sťažovateľke ako žalovanej náhrady škody a nemajetkovej ujmy, ktoré mu mali byť spôsobené nezákonným rozhodnutím o väzbe.

3. Okresný súd čiastočným rozsudkom č. k. 6 C 12/2009-206 z 26. marca 2010 zaviazal sťažovateľku na zaplatenie sumy 7 794,20 € z titulu náhrady škody za trovy obhajoby. Čiastočný rozsudok nadobudol právoplatnosť 12. mája 2010.

4. Predmetom konania zostala následne iba náhrada nemajetkovej ujmy uplatňovaná žalobcom v sume 67 400 €. Uznesením z 20. júna 2012 okresný súd pripustil zmenu tejto časti žaloby tak, že sťažovateľka je povinná zaplatiť žalobcovi nemajetkovú ujmu 200 000 €. O predmetnom nároku rozhodol okresný súd rozsudkom č. k. 6 C 12/2009-331 z 20. júna 2012 tak, že priznal žalobcovi nemajetkovú ujmu 38 755 € a vo zvyšnej časti žalobu zamietol.

5. Proti uvedenému rozsudku podal odvolanie žalobca aj sťažovateľka.

6. Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 7 Co 325/2012-367 zo 16. januára 2013 zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 12/2009-331 z 20. júna 2012 tak, že žalobcovi priznal sumu 13 000 € a vo zvyšku žalobu zamietol.

7. Proti rozsudku krajského súdu podal dovolanie žalobca aj sťažovateľka.

8. Najvyšší súd uznesením č. k. 4 Cdo 268/2013-500 z 23. septembra 2014 rozsudok krajského súdu zo 16. januára 2013 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

9. Krajský súd uznesením č. k. 7 Co 202/2015-553 z 13. mája 2015 rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 12/2009-331 z 20. júna 2012 vo vzťahu k priznanej sume 38 755 € zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Odvolanie žalobcu odmietol, preto v časti, v ktorej okresný súd žalobu zamietol, rozsudok zostal nedotknutý.

10. Proti uzneseniu krajského súdu podal dovolanie žalobca.

11. Najvyšší súd uznesením č. k. 4 Cdo 722/2015-613 z 29. februára 2016 uznesenie krajského súdu v zrušujúcej časti vo vzťahu k výroku o zaplatenie sumy 38 755 € zrušil a v časti, v ktorej krajský súd odmietol odvolanie žalobcu proti rozsudku okresného súdu z 20. júna 2012, odmietol.

12. Uznesením č. k. 7 Co 128/2016-638 z 9. júna 2016 krajský súd potom, ako ustálil, že štátna tajomníčka podala odvolanie v mene sťažovateľky, rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 12/2009-331 z 20. júna 2012 vo výroku o povinnosti sťažovateľky zaplatiť žalobcovi sumu 38 755 € zrušil.

13. Následne okresný súd rozsudkom č. k. 5 C 138/2015-658 z 22. septembra 2016 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť žalobcovi nemajetkovú ujmu vo výške 25 000 €, v prevyšujúcej časti žalobu zamietol a vyslovil, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov právo.

14. Proti rozsudku okresného súdu podala odvolanie sťažovateľka aj žalobca.

15. Krajský súd rozsudkom č. k. 7 Co 2/2017-733 z 22. februára 2017 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) rozsudok okresného súdu zmenil tak, že sťažovateľka je povinná zaplatiť žalobcovi z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu 16 850 €, vo zvyšnej časti žalobu zamietol a žalobcovi priznal proti sťažovateľke nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

16. Proti rozsudku krajského súdu podala dovolanie sťažovateľka aj žalobca.

17. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Cdo 34/2018 z 30. júla 2019 rozsudok krajského súdu v časti, ktorou bola žaloba vo zvyšnej časti zamietnutá, a v súvisiacom

výroku o trovách konania zrušil a vec mu v tejto časti vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Dovolanie sťažovateľky proti výroku, ktorým krajský súd priznal nemajetkovú ujmu žalobcovi v sume 16 850 €, odmietol. Žalobcovi priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania. V odôvodnení rozhodnutia okrem iného konštatoval:

«Najvyšší súd dospel k záveru, že v súdnej veci krajský súd tým, že zmenil rozsudok okresného súdu vo výroku o priznaní nemajetkovej ujmy v peniazoch (zo sumy 74.- eur na sumu 50.- eur) na základe odlišného (alebo žiadneho) hodnotenia dôkazov ním vykonaných, a to bez toho, že by ich sám zopakoval, porušil právo žalobcu na spravodlivý proces; uvedeným postupom krajský súd porušil rovnako právo žalobcu na to, aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom tak, ako to stanovuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Trestné stíhanie trvajúce 3 roky a 1 mesiac za závažnú trestnú činnosť s výkonom väzby v trvaní 337 dní, ktoré bolo skončené oslobodením spod obžaloby, pretože skutok sa nestal alebo nebol trestným činom, predstavuje veľmi závažný zásah do súkromnej a osobnej sféry jednotlivca a v právnom štáte je nevyhnutné, aby bol za taký závažný zásah odškodnený (čl. 46 ods. 3 ústavy).

Najvyšší súd si je však vedomý, že určenie spravodlivej výšky zadosťučinenia je veľmi zložitá a že tieto ťažkosti vyplývajú už zo samotnej podstaty veci - totiž z nutnosti prepočítať nemajetkovú ujmu na peniaze. Zhodnotenie intenzity ujmy jednotlivca závisí na jedinečných okolnostiach prípadu a vzopiera sa jednoduchému „tabuľkovému prístupu“. Na druhej strane je však potrebné zaistiť, aby aj zadosťučinenie za nemajetkovú ujmu spôsobenú štátom bolo priznávané s rešpektom k princípu rovnosti pred zákonom č. 514/2003 Z. z. a aby sa jednotlivcom v porovnateľných prípadoch dostalo porovnateľnej ochrany. Toto porovnanie intenzity zásahu (výšky zadosťučinenia) však musí byť vykonané vždy dôkladne a hlavne preskúmateľne tak, aby z neho bolo dostatočne jasné, ktoré konkrétne okolnosti porovnávaných prípadov sú podobné a v ktorých naopak súd zistí odlišnosti.

V prejednávanej veci si krajský súd zľahčil situáciu, keď zhodnotil iba dĺžku väzby a túto vynásobil sumou 50.- eur/deň väzby, ktorú ustálil z rozsahu od 20.- do 60.- eur podľa súdnej praxe v Českej republike. Chýba však nielen zrozumiteľné vysvetlenie, prečo výrazne znížil okresným súdom priznanú náhradu, ku ktorej dospel na základe podrobnejšieho zhodnotenia konkrétnych okolností, za ktorých došlo k začatiu trestného stíhania a k jeho skončeniu, a najmä prihliadol na následky spôsobené trestným konaním

v osobnostnej, pracovnej, rodinnej a sociálnej sfére poškodenej osoby, ale tiež skutkové zistenie, že sa žalobca po prepustení z väzby síce zaradil do pracovného pomeru, ale iba v rodinnej firme na pozíciu, na ktorej absolútne nevyužíva dosiahnuté vzdelanie a prax. Preto najvyšší súd zdieľa presvedčenie žalobcu, že rozhodnutie krajského súdu je v napadnutej časti nepreskúmateľné. Požiadavka individualizácie odškodnenia žalobcu sa zúžila na jednoduchý mechanický výpočet bez toho, aby krajský súd zreteľne odôvodnil, ako k nemu došiel práve u žalobcu. Chýba rovnako zhodnotenie konkrétnych okolností, ku ktorým dospel po náležitom dokazovaní okresný súd a tiež chybné je vyhodnotenie zamestnania žalobcu po oslobodení spod obžaloby.

Ak je deklarovaná ujma, v danom prípade spočívajúca v strate prestíže, vybratého zamestnania, ovplyvnenie rodinného života a zdravia, ako súdy samy konštatovali, štát (aj súd) nemôže bagatelizovať závažnosť ujmy nepriznaním žiadnej alebo len symbolickej náhrady; pôsobí to nielen veľmi cynicky, ale štátna moc stavia jednotlivca do úlohy púheho objektu, kedy sa stáva jednoducho zameniteľnou osobou so skutočným zločincom a je nútený „beztrešne“ sa podrobovať excesívnym úkonom orgánov činných v trestnom konaní a bezmocne ich trpieť, hoci „boj so zločinom“ nie je najvyššou hodnotou našej spoločnosti a štátu, ako to často zdôrazňujú orgány činné v trestnom konaní a súdy, a to aj v odškodňovacom konaní, lebo tou je len ľudská dôstojnosť, ktorá predstavuje najvyššiu hodnotu stojacu v základe celého právneho poriadku. Štátna moc pochádza od občanov (čl. 2 ods. 1 ústavy) a nie naopak; jednotlivec je východiskom štátu a štát a všetky jeho orgány sú ústavou zaviazané na ochranu a šetrenie jeho práv. Štát nemá práva, štát má ciele a slúži občanom; s ľuďmi musí byť zaobchádzané ako s cieľom, nie s prostriedkom.

Na základe uvedených skutočností najvyšší súd v tejto časti dovolaniu žalobcu vyhovel, rozsudok krajského súdu v dovolaní napadnutej časti zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie s tým, že právny názor vyslovený v tomto rozhodnutí je preň záväzný (§ 449 ods. 1 a § 455 C.s.p.).»

18. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti argumentuje:

«... ak súd zruší rozhodnutie nižšieho stupňa z ústavne neakceptovateľných dôvodov alebo po zrušení zaviazá nižší súd ústavne neprijateľným právnym názorom, ktorý nevyhnutne vedie k porušeniu základného práva, je daný dôvod na okamžitý zásah

ústavného súdu. V takomto prípade je ústavná sťažnosť prípustná aj proti kasačným rozhodnutiam.

O takýto prípad sa jedná i v tejto veci, a preto je táto ústavná sťažnosť prípustná. Najvyšší súd zrušil právoplatný rozsudok odvolacieho súdu procesne neprípustným spôsobom a na základe ústavne neakceptovateľných právnych záverov, ktorými následne zaviazal súd nižšej inštalcie v ďalšom konaní.

... záväzný právny názor Najvyššieho súdu vyjadrený v Napadnutom uznesení spočívajúci v pokyne odvolaciemu súdu po vrátení mu veci na ďalšie konanie zopakovať dokazovanie a následne vydať nové rozhodnutie, je vo vzťahu k otázke nevyhnutnosti a možnosti zopakovania dokazovania odvolacím súdom v rozpore s ustanoveniami CSP ako aj ustálenou rozhodovacou praxou samotného Najvyššieho súdu.

V právnej veci žalobcu v konaní pred odvolacím súdom však odvolací súd v celom rozsahu vychádzal zo zistenia skutkového stavu a vykonaného dokazovania súdom prvej inštalcie. V konaní pred odvolacím súdom neprišlo k žiadnej z vyššie uvedených výnimiek [body (i), až (iv.)], kedy by odvolací súd nebol viazaný zisteným skutkovým stavom súdu prvej inštalcie a bolo by nevyhnutné, resp. potrebné dokazovanie zopakovať alebo doplniť.

Ak teda Najvyšší súd v Napadnutom uznesení záväzným pokynom prikazuje odvolaciemu súdu zopakovať dokazovanie, hoci na to nie sú splnené podmienky, núti odvolací súd, aby v ďalšom konaní postupoval v rozpore s ustanoveniami CSP. Odvolací súd totiž zmenu rozsudku prvej inštalcie neuskutočnil preto, že by dospel k záveru, že súd prvej inštalcie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, ani preto, že by zohľadnil iné dôkazy, ktoré nevykonal súd prvej inštalcie. Odvolací súd pristúpil k zmene rozsudku súdu prvej inštalcie z dôvodu rozdielnych (právnych) úvah vo vzťahu k určení primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 17 ods. 2 až 4 zákona č. 514/2003 Z. z..

V právnej veci žalobcu odvolací súd vychádzal z úplného zistenia skutkového stavu súdom prvej inštalcie, pričom doplnenie alebo zopakovanie dokazovania nebolo potrebné.

Absolútna nevhodnosť až absurdnosť záväzného pokynu Najvyššieho súdu ohľadom zopakovania dokazovania je zrejmá už z toho, že rozhodné udalosti vedúce k vzatiu žalobcu do väzby sa udiali v roku 2004 (žalobca vykonával väzbu od 29.06.2004 do 01.06.2005). Najvyšší súd svojim záväzným pokynom odvolaciemu súdu teda nariaďuje, aby po 15

rokoch od vzatia žalobcu do väzby zopakoval dokazovanie, pričom je nelogické predpokladať, že žalobca alebo svedkovia, ktorí už raz boli vypočutí súdom prvej inštancie, by mohli k veci uviesť viac nad rámec toho, čo vypovedali po podaní žaloby o náhradu škody v roku 2009. Opakovanie takéhoto dokazovania považuje sťažovateľka za absolútne nadbytočné. Taktiež je potrebné si uvedomiť, že konanie o náhradu škody prebieha na všeobecných súdoch vyše 10 rokov, zopakovanie dokazovania, o ktorom možno takmer s určitosťou predpokladať, že neprinesie žiadne nové poznatky pre rozhodnutie vo veci, zbytočne predĺži samotné konanie a neprimerane navýši trovy konania.

Ústavnú neudržateľnosť pokynu Najvyššieho súdu teda sťažovateľka vzhliada v tom, že z dôvodov uvedených v tu napadnutom uznesení bude povinnosťou odvolacieho súdu zopakovať zjavne nehospodárne, neúčelné a bezzmyselné dokazovanie pre potvrdenie skutkového stavu ustáleného súdom prvej inštancie a to bez akejkoľvek opory v ustanoveniach CSP (pre zopakovanie dokazovania). Z tohto pokynu Najvyššieho súdu zároveň implicitne vyplýva aj pokyn pre odlišné právne posúdenie otázky primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy (k tomu bližšie v bode VI. sťažnosti), hoci k zrušeniu rozhodnutia odvolacieho súdu došlo za použitia § 420 písm. f) CSP, teda nie z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci, ale z dôvodu nesprávneho procesného postupu, ktorým malo byť žalobcovi znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (z procesných dôvodov). Z napadnutého uznesenia Najvyššieho súdu je taktiež zrejmé, že Najvyšší súd, ktorého úlohou je riešiť najvýznamnejšie právne otázky (nie skutkové), sám pristúpil k posudzovaniu skutkového stavu a de facto svojim rozhodnutím určil odvolaciemu súdu, k akým skutkovým zisteniam má v ďalšom postupe a rozhodovaní dospieť - k takým, na základe ktorých má prisúdiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo vyššom rozsahu, než mu už bolo právoplatne priznané.

Otázka primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy bola dovolacím súdom opakovane riešená ako otázka právna, pričom v súčasnosti je možné rozhodovaciú činnosť dovolacieho súdu v tejto právnej otázke považovať za ustálenú...

Odvolací súd teda postupoval vo svetle uvedenej judikatúry dovolacieho súdu, keď na základe úplne zisteného skutkového stavu uskutočnil výlučne právne posúdenie

otázky primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy takým spôsobom, že túto uspôsobil požiadavkám stanoveným samotným dovolacím súdom.

... hoci Najvyšší súd dovolaniu žalobcu vyhovel podľa § 420 písm. f) CSP (teda z procesných dôvodov), v odôvodnení svojho rozhodnutia vyjadruje svoje názory k ne/primeranosti výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy odvolacím súdom...

Z uvedeného postoja Najvyššieho súdu podľa názoru sťažovateľky vyplýva, že tento otázku určenia/nachádzania primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy ako právnu otázku vníma odlišne, než sťažovateľkou prezentovaná ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Pre takýto prípad bolo ale nevyhnutné využiť zákonom predpokladaný procesný postup - predložiť vec na rozhodnutie veľkému senátu.

... namiesto predloženia veci na rozhodnutie veľkému senátu, zvolil postup formálneho zrušenia rozhodnutia odvolacieho súdu z „procesných“ dôvodov za súčasného neprehliadnuteľného vyslovenia právnych záverov o neprimeranosti priznanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy.

Tento postup Najvyššieho súdu považuje sťažovateľka za ústavne neudržateľný a jeho rozhodnutie za arbitrárne, a teda nepredvídateľné.»

19. Z uvedených dôvodov sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal nález v znení:

„Základné práva sťažovateľky na súdnu a inú ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru postupom a uznesením Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 4Cdo/34/2018, zo dňa 30.07.2019, porušené boli.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 4Cdo/34/2018, zo dňa 30.07.2019, Ústavný súd SR v rozsahu

- výroku I., ktorým Najvyšší súd SR rozsudok odvolacieho súdu v časti, ktorou bola žaloba vo zvyšnej časti zamietnutá, a v súvislosti s výrokom o trovách konania zrušil a vec v tejto časti vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie

- výroku III., ktorým Najvyšší súd SR priznal žalobcovi nárok na náhradu dovolacieho konania ako výroku závislému na výroku I

zrušuje a vec mu vracia v tejto časti na ďalšie konanie.“

II.

Relevantná právna úprava

20. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

21. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

22. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

23. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

24. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Zákom upravujúcim spôsob konania pred ústavným súdom je zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorý v časti upravujúcej spôsob konania pred ústavným súdom nadobudol účinnosť 1. marca 2019.

25. Podľa § 62 zákona o ústavnom súde ak tento zákon v piatej časti alebo šiestej časti neustanovuje inak a povaha veci to nevyklučuje, vzťahuje sa na konanie pred ústavným súdom podľa povahy veci primerane Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“).

26. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

27. Ústavný súd môže podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

28. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

29. Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru. Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (obdobne napr. II. ÚS 71/97, IV. ÚS 195/07, III. ÚS 24/2010).

III.

Predbežné prerokovanie návrhu

30. Najvyšší súd napadnutým uznesením rozhodol tak, že prvým výrokom rozsudok krajského súdu v časti, ktorou bola žaloba vo zvyšnej časti zamietnutá, a v súvisiacom výroku o trovách konania zrušil a vec mu v tejto časti vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (na základe dovolania podaného žalobcom). Druhým výrokom dovolanie

sťažovateľky proti výroku, ktorým krajský súd priznal nemajetkovú ujmu žalobcovi v sume 16 850 €, odmietol. Tretím výrokom žalobcovi priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

31. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti uvádza, že k porušeniu jej práv došlo kasačným rozhodnutím, teda prvým výrokom uznesenia najvyššieho súdu, ktorým bol rozsudok krajského súdu v zamietavej časti zrušený. Uvedené sa však nedostatočne premietlo do petitu ústavnej sťažnosti, v ktorom sťažovateľka navrhuje vysloviť porušenie svojich práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu ako celkom, a až v rámci vymedzenia rozhodnutia, ktorého zrušenia sa domáha, sťažovateľka uvádza, že uznesenia najvyššieho súdu v rozsahu jeho zrušujúceho výroku (I) a súvisiaceho výroku o trovách konania (III). K tomuto ústavný súd konštatuje, že z kontextu ústavnej sťažnosti, berúc do úvahy celkovú sťažnostnú argumentáciu sťažovateľky, je zrejmé, že sťažovateľka vo vzťahu k uzneseniu najvyššieho súdu napáda len jeho výrok o čiastočnom zrušení rozsudku krajského súdu, teda výrok prvý (I) a na ňom závislý výrok o trovách konania (výrok III), nie aj výrok o odmietnutí dovolania sťažovateľky (výrok II). Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že v petite ústavnej sťažnosti došlo iba k formálnej chybe, keď ním sťažovateľka neobmedzila prieskumnú právomoc ústavného súdu len na výrok I a III napadnutého uznesenia. Ústavný súd preto v súlade so zásadou hospodárnosti, efektivity, ako aj vzhľadom na skutočnosť, že nedostatok odôvodnenia nie je odstrániteľným nedostatkom ústavnej sťažnosti, ani nepristúpil k vyzvaniu sťažovateľky na odstránenie nedostatkov ústavnej sťažnosti vo vzťahu k namietanému porušeniu práv sťažovateľky výrokom II napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nedostatok náležitostí ustanovených zákonom.

32. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou napáda nielen samotné uznesenie najvyššieho súdu, ale aj jeho postup. V tejto časti ústavnej sťažnosti však vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru nevytýka žiadne nedostatky spočívajúce v procesnom postupe predchádzajúcom vydaniu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu či po jeho vydaní. Nijako nekonkretizuje, v čom vidí pochybenie najvyššieho súdu týkajúce sa jeho postupu v konaní.

33. Odôvodnenie návrhu je pritom podľa § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde zákonom danou podmienkou konania pred ústavným súdom. V tejto súvislosti ústavný súd už opakovane konštatoval, že zo vzájomnej väzby medzi relevantnými ustanoveniami zákona o ústavnom súde (§ 43 ods. 1 a § 123 ods. 1) vyplýva, že sťažovateľ musí označiť základné práva a slobody, vyslovenia porušenia ktorých sa domáha, nielen označením príslušných článkov ústavy, ale musí ich konkretizovať aj skutkovo (m. m. IV. ÚS 124/08, IV. ÚS 146/08), t. j. uviesť, z akých dôvodov malo dôjsť k ich porušeniu a prípadne navrhnúť v tejto súvislosti aj dôkazy na podporu tvrdených dôvodov sťažnosti.

34. Vzhľadom na to, že nedostatok odôvodnenia, ktoré predstavuje podstatnú náležitosť návrhu na začatie konania pred ústavným súdom podľa čl. 127 ústavy (vyplývajú z neho totiž dôvody návrhu, ktorými je ústavný súd podľa § 45 zákona o ústavnom súde viazaný), nie je možné považovať za odstrániteľný nedostatok, ktorý je možné odstrániť po uplynutí lehoty stanovenej v § 124 zákona o ústavnom súde, ústavný súd v okolnostiach daného prípadu sťažovateľky na odstránenie nedostatkov ústavnej sťažnosti spočívajúcich v nedostatočnom odôvodnení ústavnej sťažnosti v časti týkajúcej sa porušenia sťažovateľkiných práv postupom najvyššieho súdu nevyzýval (m. m. IV. ÚS 117/2019).

35. Z uvedeného dôvodu ústavný súd ústavnú sťažnosť aj v časti namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom najvyššieho súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nedostatok náležitostí ustanovených zákonom.

36. Vo vzťahu k zvyšnej časti ústavnej sťažnosti ústavný súd uvádza, že osobitosťou prerokúvanej veci je skutočnosť, že predmetom ústavnej sťažnosti sťažovateľky je zrušujúce (kasačné) rozhodnutie dovolacieho súdu, čo znamená, že konanie o nároku žalobcu nie je pred všeobecnými súdmi právoplatne ukončené. Vzhľadom na to sa ústavný súd musel najprv zaoberať rozsahom svojej meritórnej prieskumnej právomoci vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu.

37. Ústavný súd stabilne judikuje, že pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (IV. ÚS 23/05). Judikatúra ústavného súdu stabilne pripomína, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy veci nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdnictva. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09). Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľa až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (IV. ÚS 322/09).

38. Ústavný súd považuje za potrebné uviesť aj to, že pokiaľ jeho rozhodovacia prax v minulosti spravidla nepripúšťala preskúmavanie rozhodnutí najvyššieho súdu, ktorými boli zrušené v dovolacom alebo mimoriadnom dovolacom konaní rozsudky odvolacích súdov s poukazom na to, že takéto rozhodnutie najvyššieho súdu nie je „konečným“ rozhodnutím vo veci a sťažovateľ má v každom prípade možnosť domáhať sa na ústavnom súde ochrany základných práv a slobôd podaním ústavnej sťažnosti proti konečnému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktoré vzíde z konania nasledujúceho po zrušujúcom rozhodnutí najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho, na tomto svojom názore zotrváva, avšak v záujme poskytnutia účinnej ochrany základným právam stranám civilného sporového konania nie je možné na ňom zotrvať bezvýhradne. Prípadi hodnými odlišného prístupu sú potom najmä také rozhodnutia najvyššieho súdu rozhodujúceho o dovolaniach, v ktorých najvyšší súd porušil základné právo sťažovateľa ústavno-procesného charakteru. V takom prípade by totiž odmietnutím preskúmania ústavnosti postupu najvyššieho súdu a odmietnutím napravenia jeho pochybenia tohto druhu bola strana sporu vystavená v konaní nasledujúcom po takomto rozhodnutí najvyššieho súdu postupu súdov nižších stupňov viazaných právnym názorom najvyššieho súdu vysloveným v konaní, ktoré bolo

poznačené porušením ústavno-procesných práv strany. Nebola by účinnou ochrana poskytovaná základným právam a slobodám fyzických a právnických osôb ústavným súdom, ak by ústavný súd nemohol zasiahnuť a následky porušenia základných práv a slobôd odstrániť prv, ako skončí konanie vo veci konečným rozhodnutím, navyše nevyhnutne akceptujúcim právny názor vyslovený najvyšším súdom v jeho rozhodnutí vydanom v dovolacom konaní postihnutom vadou spočívajúcou v porušení ústavno-procesných práv účastníkov takéhoto konania (m. m. II. ÚS 105/09).

39. Formulovaný a postupne sa stabilizujúci názor (napr. aj vo veciach sp. zn. II. ÚS 285/2010, II. ÚS 387/2010, III. ÚS 508/2011) si pri rozhodovaní o predloženej ústavnej sťažnosti vyžaduje, aby ústavný súd skúmal, či právny názor vyslovený najvyšším súdom v napadnutom rozhodnutí kladie v celej jeho šírke na ďalšie rozhodovanie o žalobe žalobcu záväznú požiadavku vedúce k porušeniu označených práv sťažovateľky, ktoré by pri prípadnom neskoršom ústavno-súdnom prieskume meritórneho rozhodnutia už neboli odstrániteľné.

40. Vychádzajúc z už uvedených postulátov, ústavný súd po zohľadnení sťažnostnej argumentácie, napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, jemu predchádzajúceho rozsudku krajského súdu a okresného súdu dospel k záveru, že pre krajský súd záväzný právny názor týkajúci sa dokazovania vyslovený najvyšším súdom v napadnutom uznesení najvyššieho súdu nemožno vyhodnotiť ako taký, ktorý by mal za následok porušenie označených práv sťažovateľky, ktoré by nebolo možné v prípadnom neskoršom ústavno-súdnom prieskume meritórneho rozhodnutia odstrániť. Zopakovanie dokazovania všeobecným súdom (ak by aj nebolo nevyhnutné a dôvodné) samo osebe nemožno bez ďalšieho považovať za okolnosť, ktorá by predstavovala porušenie základného práva strany sporu na súdnu ochranu alebo práva na spravodlivé súdne konanie. V ďalšom konaní bude mať sťažovateľka procesný priestor hájiť svoje práva, bude mať možnosť domáhať sa nápravy rozhodnutí aj procesných pochybení všeobecných súdov. V štádiu konania po kasácii vykonanej uznesením najvyššieho súdu nie je možné ustáliť, či zopakovanie dokazovania krajským súdom eventuálne bude mať negatívny, resp. vôbec nejaký dopad na postavenie sťažovateľky (na meritórne rozhodnutie krajského súdu), ktorý by mal relevanciu vo vzťahu

k naplneniu jej základného práva na súdnu ochranu a jej práva na spravodlivé súdne konanie.

41. Sťažovateľka v sťažnosti vytýka najvyššiemu súdu, že zamietavý výrok rozsudku krajského súdu síce zrušil z dôvodu zistenia existencie nedostatkov podľa § 420 písm. f) CSP, teda z procesných dôvodov, avšak zaujal stanovisko aj k právnemu posúdeniu veci samej. Ústavný súd pripomína, že, ako sa to uvádza aj v napadnutom uznesení najvyššieho súdu, právny názor vyslovený v predmetnom uznesení je pre krajský súd záväzný s poukazom na § 455 CSP. Ústavný súd však zdôrazňuje, že tento právny názor je pre krajský súd záväzný len v rozsahu korešpondujúcom s dovolacími dôvodmi, ktorými je najvyšší súd ako súd dovolací viazaný (§ 440 CSP) a ktoré najvyšší súd vyhodnotil ako opodstatnené. Napadnutým uznesením najvyššieho súdu bolo vyhovené dovolaniu žalobcu proti rozsudku krajského súdu podanému podľa § 420 písm. f) CSP. Najvyšší súd dospel k záveru o porušení práva žalobcu na spravodlivé súdne konanie v zmysle § 420 písm. f) CSP z dôvodu, že krajský súd zmenil rozsudok okresného súdu v dôsledku odlišného hodnotenia dôkazov, pričom ale nezopakoval dokazovanie [bod 4 (v) uznesenia najvyššieho súdu], a z dôvodu nepreskúmateľnosti, t. j. nedostatočného odôvodnenia rozsudku krajského súdu [bod 4 (vii) uznesenia najvyššieho súdu]. Pokiaľ sú v odôvodnení uznesenia najvyššieho súdu uvedené právne úvahy vyznievajúce ako východiská pre právne posúdenie veci samej (výšky náhrady nemajetkovej ujmy), ústavný súd uvádza, že vyjadrovať sa k právnemu posúdeniu veci prináleží najvyššiemu súdu v prípade dovolacieho konania iniciovaného podľa § 421 CSP pre nesprávne právne posúdenie a vtedy sú právne závery vo vzťahu k otázke právneho posúdenia veci pre súd nižšieho stupňa aj záväzné. Pre úplnosť ústavný súd uvádza, že dovolanie proti rozsudku krajského súdu podala aj sťažovateľka podľa § 421 CSP, avšak jej dovolanie bolo uznesením najvyššieho súdu odmietnuté pre jeho neprípustnosť. Za tejto situácie, keď dovolanie sťažovateľky podané podľa § 421 CSP bolo najvyšším súdom odmietnuté (teda nebolo meritórne prejednané) a dovolanie žalobcu bolo podané podľa § 420 písm. f) CSP, krajskému súdu nevznikla povinnosť riadiť sa prípadnými úvahami najvyššieho súdu týkajúcimi sa právneho posúdenia veci samej. V ďalšom konaní teda krajský súd bude povinný odstrániť nedostatok vytýkaný najvyšším súdom vo vzťahu k dokazovaniu a kvalite odôvodnenia svojho

rozhodnutia. Skutočnosť, že najvyšší súd v napadnutom uznesení formuluje úvahy a východiská vo vzťahu k právnemu posúdeniu výšky nemajetkovej ujmy, sama osebe neznamená, že v konečnom dôsledku je krajský súd zaviazaný rozhodnúť v merite bezpodmienečne odchyľne oproti svojmu rozsudku z 22. februára 2017.

42. Keďže konanie pred všeobecnými súdmi vo veci sťažovateľky nie je právoplatne skončené, pričom ústavný súd nedospel k záveru, že právny názor vyslovený najvyšším súdom, ktorý je pre krajský súd záväzný, kladie na ďalšie rozhodovanie vo veci sťažovateľky záväzné požiadavky vedúce k porušeniu označených práv sťažovateľky, ktoré by pri prípadnom neskoršom ústavno-súdnom prieskume meritórneho rozhodnutia už neboli odstrániteľné, ústavný súd sťažnosť sťažovateľky v časti namietaného porušenia označených práv výrokom uznesenia najvyššieho súdu o čiastočnom zrušení rozsudku krajského súdu (v spojení s na ňom závislým výrokom o trovách konania) odmietol ako predčasnú, a teda neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

43. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku neprichádzalo už do úvahy rozhodovať o ďalšom návrhu sťažovateľky vymedzenom v petite sťažnosti (zrušenie napadnutého rozhodnutia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. júla 2020

Martin Vernarský
predseda senátu